

Posudek bakalářské práce Kristýny Šulcové „Pravda u Rortyho a Davidsona“

Práce Kristýny Šulcové se věnuje srovnání filosofii Richarda Rortyho a Donalda Davidsona, a to v zaměření na pojem pravdy a na významné koncepce, které byly teoriím pravdy v rámci moderní analytické filosofie věnovány, mj. teorii korespondenční, deflacionistickou, pragmatickou a také Tarského definici pravdy. Autorka v první části práce začíná jakousi kalibrací problematiky na tématu duality schématu a obsahu, kterou oba, Davidson i Rorty, odmítají. Druhou kalibraci provádí později na Tarského teorii pravdivosti, která hraje v Davidsonově filosofii dosti záhadnou pozici nástroje, jímž lze provádět radikální překlad, aniž by se autor přímo zavázal k nějaké naivní korespondenční teorii pravdy, ale spíše k nějaké z jejích deflacionistických variant. To vše autorce slouží k finálnímu porovnání obou filosofů, opírajícímu se o průběžná srovnání, s propagovaným závěrem, že přes Rortyho desinterpretaci Davidsona ve věci objektivitu pravdy nejsou jejich koncepce s ohledem na četné společné rysy neslučitelné.

□

Obecně je třeba říci, že předložená práce nejen splňuje, ale i překračuje požadavky kladené na kvalifikační práci bakalářskou. Autorka v ní nejen prokazuje orientaci mj. v nijak snadné a dosti rozsáhlé primární a sekundární literatuře, ale i schopnost její samostatné interpretace podle vlastního dobře navrženého plánu. Takový rozvrh a výběr relevantních míst z prací Davidsonových a Rortyho je nutný již pro jejich rozsah a celkovou neprůhlednost. Autorčin analytický postup s průběžným výběrem a diskusí styčných témat a následných rozdílů dovoluje příslušné nejasnosti a víceznačnosti nejen označit a kontrastovat, často ale i ukázat, že se jedná jen o kontrasty domnělé. K tomu směřuje i jeden ze závěrů práce.

S ohledem na to, že autorka se mnou práci průběžně konzultovala a příslušné poznámky inkorporovala do textu, učiním jen několik obecnějších připomínek:

(1) Co se týče několikrát zmiňované pragmatické koncepce pravdy a případného tíhnutí Rortyho k ní (viz třeba s. 13), je třeba poznamenat, že klasické pragmatické stanovisko nelze zcela jednoduše označit za identické s „oprávněnou tvrditelností, s tím, co je pro nás nejlepší nebo s tím, co funguje.“ Tento bod není jen terminologický, ale z hlediska dalších míst práce i věcný, neboť pragmatické pojetí pravdivosti má leccos společného s pojetím performativním, který bývá běžně zaměňována za deflacionistickou či redundanční koncepci pravdy, jak se zmiňují např. na s. 33 také v souvislosti s Fregem a jeho tvrzením, že „připsáním pravdivosti k myšlence nic nepřidáváme.“ Frege rovněž tvrdí, že pravdivost nelze definovat, protože tato definice by měla formu „A je pravdivá, když B“, která na pravé straně pravdivost „B“ jednoduše předpokládá, a že nemůže mít korespondenční formu, neboť srovnávat lze pouze homogenní entity, nikoli větu a skutečnost. To zmiňuji proto, že Frege je fakticky představitelem *performativní teorie pravdy*, a to ve smyslu jakéhosi minimálního pragmatismu. Neříká, že je pojem pravdivosti redundanční, naopak klade ho na začátek svojí logiky, a to ve smyslu performativu: tak je třeba rozumět jeho tvrzení, že tvrdit, že je A pravdivá, je totéž, co tvrdit A, tj., jak jinde říká, vyslovovat A s tvrdící silou. Predikát pravdivosti není tedy zbytečný, ale je plně vyjádřen v samotném tvrdícím aktu neboli, jak Frege rovněž říká, ve formě oznamovací věty. Klasický pragmatismus tento postřeh zobecňuje v tom smyslu, že definuje pravdivost a význam výrazu obecně jako důsledky, které má daný výraz pro naše *jednání*, což ani Rorty – přes proklamovanou blízkost k Deweymu – ani Davidson – s celou dosti kryptickou zálibou v Tarského definici – nezohledňují.

(2) Ve vztahu k Fregovi a zmíněnému „slingshot“ argumentu jako vyvrácení korespondenční teorie pravdy je vhodné říci nejen to, co autorka sama dodává v pozn. na s. 18, totiž že se u Frega nikde nenachází, ale také že Fregův argument proti korespondenční teorii se opírá spíše o klasický paradox analýzy, podle něhož nelze netriviálně definovat A pomocí nějakého B, které je od A odlišné.

(3) Role, kterou hraje Tarského definice pravdivosti v Davidsonově filosofii zůstává podle mě značně nejasná, nezávisle a dalo by se říci navzdory autorčině přesné rekonstrukci. Např. na s. 20 je Davidsonův argument vyvracející existenci nepřeložených schémat opřen o tvrzení téhož, že (1) Tarského T konvence ztělesňuje naši nejlepší intuici o tom, jak je pojem pravdy používán, (2) Tarského teorie pravdy charakterizuje pojem pravdy pro konkrétní jazyk za pomoci využití překladu do jazyka, který známe. O obojím lze podle mě úspěšně pochybovat. (1) Spolu s Wittgensteinem můžeme T konvenci, např. „sněží“ je pravdivá, když sněží, označit za typickou externí teorii pravdy, v níž jsou srovnávány dva nesouvisející objekty, které pak mohou být snadno nahrazeny objekty jinými: je-li výraz jen konvenční a svému obsahu vnější symbol, může věta „sněží“ klidně znamenat, že prší, a daná T konvence jednoduše nepravdivá a zbytečná. Řešení je přirozeně performativní: je lhostejné, co říkáme v T konvenci, ale naopak co s větami jako „sněží“ je pravdivá“ a „sněží“ děláme. (2) Tarského teorie se ve své rekurzivní roli vztahuje netriviálně pouze na složené výroky, přičemž elementární fixuje pomocí nezajímavé T konvence, jak jsme ji zmínili v bodu (1). Je rovněž značně nesamozřejmé, že by překlad – natož radikální překlad – z jazyka do jazyka probíhal na bázi jednotlivých vět.

(4) Jediná podstatnější výtká, která by mohla být práci směřována, je její ne zcela jednoznačné vyznění. Zatímco v úvodu a abstraktu je ohlášeno jisté usmíření Davidsonových a Rortyho koncepcí pravdivosti, v závěrečných pasážích jsou sice obsáhle konstatovány některé shodné body, celkové a jasné vyústění ale chybí. Není obtížné pochopit, že je to důsledkem předchozí náročné a extenzivní pojmové práce a jemného rozlišování mezi tím, co ten který autor říká a jak tomu ve výsledku rozumět, ne zcela informovaný čtenář by ale mohl snadno získat dojem, že práce vyústila do ztracena. Proto bych doporučoval, aby v rámci obhajoby autorka kromě základní expozice problému věnovala tomuto závěru a tezí, k nimž vede, zvláštní pozornost.

□

Práce Kristýny Šulcové je mimořádně zdařilou studií k tématu a jako taková nejen splňuje, ale překračuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat jako *výbornou*.

23. 8. 2017

Doc. PhDr. Vojtěch Kolman, PhD.